

דף הרחבות לנושא –**מאבות מלאכות שבת (שיעור 1)
מלבן – החומר האסור בכיבוס**

שיעור מספר 51

❖ ביאורו של הביאור הלכה בסוגיית הגמרא

בחלק הראשון של השיעור למדנו את ביאורו של מרכבת המשנה למהלך הגמרא, ממנו התבאר שלפי הרמב"ם מסקנת הגמרא היא שכיבוס עור קשיח (ויתכן שאף עור רך) אסור מדרבנן בלבד. הביאור הלכה (סימן שב ד"ה *אבל) ביאר את מהלך הגמרא באופן דומה מאוד למהלך הראשון של מרכבת המשנה. מסקנתו, לאור זאת, היא שלפי הרמב"ם כיבוס עור רך הוא איסור דאורייתא, ואילו כיבוס עור קשיח אסור מדרבנן. בשיעור למדנו את הערתו של הביאור הלכה, שהרמב"ם לא ציין את ההבחנה בין שכשוך לבין כסכוס. הביאור הלכה אומר שהבדל זה מתבאר אף הוא לאור קריאת מהלך הגמרא באופן זה –

ביאור הלכה סימן שב ד"ה *אבל

ע"כ נראה לי ביאור הדברים הוא כך: דהנה הרמב"ם הביא דין זה דכיבוס במנעל אסור בפכ"א, בין השבותים, ומשמע דסובר דהוא איסור דרבנן, ומפרש דמימרא דרבא "כל כיבוס דלית בה כסכוס לא שמיה כיבוס" לפי המסקנא, היינו לענין כיבוס דאורייתא, כמו בדם חטאת שם, אבל מדרבנן אסור אף בלא כסכוס. ויצא לו זה מהא דמביא הגמרא שם בסוף הסוגיא: "דרש רבא מותר לכבס מנעל בשבת אמר ליה רב פפא והא אמר רב חייא בר אשי זמנין סגיאיין הוי קאימנא קמיה דרב ושכשכי ליה מסאני במיא שכשוך אין כיבוס לא! הדר אוקי רבא אמורא עליה ודרש: דברים שאמרת לי לפניכם טעות הן בידי, ברם כך אמרו: שכשוך מותר, כיבוס אסור". ומלשון זה משמע דסתם כיבוס אסור אף בלא כסכוס. וגם רבא, דס"ד להתיר לכתחלה, ע"כ היינו בלא כסכוס, דבכסכוס אין סברא להתיר

זכיר – אנחנו מכירים מספר מושגים. כסכוס. כיבוס סתמי. שכשוך. שרייה.

כאשר רבא דורש שמותר לכבס נעליים, לכאורה כוונתו היא שכל כיבוס שאינו כסכוס מותר. אם כך, כאשר רבא מעמיד אמורא וחרז בן, בהכרח כוונתו היא להפוך את הדברים – שכל כיבוס אסור, למעט שכשוך בעלמא.

ורבא היה אזיל לטעמיה, דאמר לעיל דכבוס בלא כסכוס לאו כלום הוא, וסבר דמותר לגמרי, וכמו דאמר שם מעיקרא, "שכשוך אין כסכוס לא", ומשמע דאינו אסור אלא בכסכוס, ואמר לו ר"פ דהא חזינן דרב לא התיר כ"א שכשוך בעלמא, שאינו נוגע ידיו כלל לכבס, וכדאיתא במשנה "נותן עליו מים עד שתכלה", אבל כבוס בידיים משמע דאסור עכ"פ מדרבנן אף בלא כסכוס! ע"ז השיב רבא: דברים שאמרת לי טעות הן בידי, ואינו מותר כ"א שכשוך בעלמא, אבל כבוס אסור עכ"פ מדרבנן

אם כך לפי הביאור הלכה יוצא כך –
כסכוס עור רך – אסור מדאורייתא.

כיבוס עור רך – אסור מדרבנן. רק שריית עור רך מותרת.

עור קשה – מותר לשרות. אך כל כיבוס, וכן כסכוס, אסורים מדרבנן.